

Språk

En veileder for språkarbeid med utgangspunkt i
mangfold.

Lekekroken barnehage AS

Dato: 02.05.18

Innhold

Forord	2
Mål	3
Offentlige lovverk	3
Barnehageloven	3
Rammeplan for barnehager	3
Stortingsmelding nr. 41, kvalitet i barnehagen	4
Kompetanse	4
Personal	4
Kultur	5
Morsmål	5
Flerspråklighet som ressurs	5
Samarbeid	6
Foreldresamarbeid	6
Oppstartssamtale og oppfølging	6
Språkstimulerende arbeid	7
Barnets språklige utvikling	7
Barnets utvikling av de andre språkene	8
Det fysiske rommet	9
Det grunnleggende språket i hverdagen	9
Språkgrupper	9
Lek	10
Kildehenvisning	10

Forord

Lekekroken Barnehage er en privat barnehage som åpnet høsten 2006. Barnehagen holder til i romslige og trivelige lokaler midt i Verdal sentrum. Vi har tre avdelinger, en for 0-2 åringer, en for 3 åringer og en for de største 4-6 åringer. Lekekroken er en barnehage med flere nasjonaliteter representert både i barnegruppa og personalgruppa.

Vi er en barnehage som vektlegger mangfoldet. Barnehagen vår har et kulturelt mangfold vi er stolte av. Å være i et mangfold gir oss erfaringer i å akseptere ulikheter og lære av hverandre. Dette er med på å skape toleranse, likeverd og solidaritet. Dette er viktige verdier vi verdsetter i en dannelsesprosess for å være en borger i samfunnet. Vi mener våre barn,

foreldre og ansatte blir styrket i møter preget av respekt, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet som er en del av en dannelsesprosess.

Det er viktig for oss at barnehagen kan vise hvordan vi tilrettelegger for språkopplæring hos barn med annet morsmål enn norsk. Vi som personell ønsker å vise til kompetent og nyskapende arbeid, på denne måten kan vi legge opp til en språkstimulerende hverdag for hvert enkelt barn hos oss på tvers av utgangspunkt og forutsetninger.

Veilederen skal være et hjelpemiddel mot at alle barn i vår barnehage får et best mulig språkopplæringstilbud. Veilederen skal være informasjon til foreldre og et verktøy for personalet. Vi ønsker her å kaste lys på arbeidsmetoder i form av foreldresamarbeid, refleksjon og progresjonsarbeid.

Mål

Fra fødsels-øyeblikket kommuniserer barnet. Både det nonverbale og den verbale kommunikasjonen er viktig for å kunne utvikle et godt muntlig språk. Når et barn tilegner seg språk vil barnet møte på flere utfordringer både språklige og kulturelle, på tvers av sin bakgrunn og utgangspunkt.

Barnehagen må sørge for at alle barn, uansett nasjonalitet, kultur og religion, får varierte og positive erfaringer med bruk av språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser.

Samtidig ønsker vi bevisst å tilby en arena hvor vi ivaretar barnas morsmål og barnas kulturelle bakgrunn i den grad det lar seg gjøre, for å invitere barna inn i et fellesskap og et samfunn preget av aksept og anerkjennelse for hverandres forskjeller. På denne måten kan vi bruke det som er fremmed og ukjent som en invitasjon inn til noe nytt og spennende som gir oss mange unike fordeler og egenskaper i et større fellesskap.

Offentlige lovverk

Hvordan barnehagen skal jobbe med språkarbeid er fastsatt i barnehageloven, rammeplan for barnehager og stortingsmelding nr.41

Barnehageloven

«barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling» (§1)

«barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn» (§2)

Rammeplan for barnehager

«Personalet skal bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme og utvikle barnas norskspråklige kompetanse»

«Personalet skal synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer»

[Stortingsmelding nr. 41, kvalitet i barnehagen](#)

«språkstimulering er en av barnehagens viktigste oppgaver»

«språk læres kontinuerlig og først og fremst gjennom de daglige aktivitetene barna tar del i»

Kompetanse

Personal

Bygge samhold og skape fellesskap stiller sterkt i personalgruppen ved Lekekroken barnehage. Ved å skape kjennskap til andre kulturer og vennskap mellom mennesker med forskjellige kulturelle bakgrunner fremmer vi i barnehagen positive holdninger og forebygger fremmedfrykt, fordommer og rasisme. Det er viktig at vi som formidlere prøver å forstå en annen kultur på denne kulturens egne premisser, og klare å sette oss inn i ståstedet til mennesker som lever i denne kulturen. På denne måten skal vi gi barna en mulighet til å danne et mest mulig nyansert syn på kulturer både i vårt eget samfunn og i andre deler av verden. *Det er måten vi formulerer oss på, som legger føringer for hvordan barna kategoriserer, assosierer, tenker omkring og oppfatter virkelighet.*

Med fokus på barns medvirkning, vil vi i Lekekroken ha fokus på kommunikasjon og den gode samtale. Et verktøy for oss at vi tar utgangspunkt i barnas egne fortellinger og innspill, og slik ta vare på deres rett til deltakelse og medvirkning. I personalgruppen skal vi jobbe med å la mangfoldet synliggjøres, på denne måten gi det enkelte barn mulighet til å oppleve seg som en verdifull bidragsyter til fellesskapet.

Som barnehageansatt skal du forholde deg til dine tre forpliktelser: samfunnsmandat, spesialistkunnskap og etikk. Så hvordan man som ansatt i barnehage reflekterer, bruker kunnskap, begrunner og analyserer valg i forhold til hvert enkelt barns språkutvikling er avgjørende i barnehagehverdagen.

For å arbeide bevisst i forhold til språkutviklingen til et barn med annet morsmål er barnehagens rolle er å sette ord på gjenstander og handlinger i hverdagssituasjoner og her-og-nå-situasjoner. På denne måten kan den ansatte gå inn i et samspill med barnet og ut i fra situasjonen få et minimum forståelse av hva som menes med ordene. Herfra kan barnehagelæreren føre det videre til adjektiver for eksempel. De voksne i barnehagen skal være bevisste på å konkretisere og gi barna en sjanse til å forstå ved hjelp av den konteksten som er skapt rundt det som blir sagt. I arbeid med språk er barnehagens rolle å være bevisst på valg, tilretteleggelse og metode i forhold til dialog arbeid, samt det musiske som rytme og lyd, tilpasset tale og arbeidet fra signal til symbol.

Vi ønsker å praktisere en pedagogisk filosofi som er basert på subjektivitet, dialog, tilknytning og selvstendighet. Vi ønsker en tilnærming til læring hvor problemene blir forstått

gjennom eksperimentering, forsøk, feiling og utprøving". Samt å praktisere" lyttepedagogikk" hvor den som lærer, utvikler teorier, deler den med andre og utvikler dem på ny i en pedagogikk som vektlegger relasjoner og lytting. En av grunnsteinene i arbeidet vårt er oppmerksom, respektfull, solidarisk og øm lytting til barns tankemåte og strategier.

Kultur

Aldri før i menneskets historie har så mange mennesker hatt muligheten til å bli kjent med så stor kulturvariasjon som det er i dag. Vi reiser på ferie til Syden og Østlige land, og gjennom TV og internett får vi hele verden inn i stua. Flytting og migrasjon på tvers av landegrenser og kulturelle grenser er ikke lenger noe nytt fenomen. Norge er et voksende flerkulturelt samfunn. Og dette samfunnet, med kulturelt mangfold, skal også synes i barnehagen. Som barnehage er det vår oppgave å legge til rette for kunnskap og forståelse for verdens kulturelle forskjeller.

Kulturer overføres gjennom ulike sosialiseringprosesser gjennom hele livet. Vi blir alle preget av familien vi er født i, og menneskene som står oss nærmest. Men vi må huske at kultur er ikke noe fastlåst eller endelig, men en prosess. Kulturer utvikler seg og endrer seg som en følge av ulike påvirkningsfaktorer. Vi skal ikke undervurdere betydningen av kulturelle forskjeller, men samtidig ikke bli så opptatt av dem at vi ikke ser at mennesker med ulik kulturell bakgrunn også har mye felles.

Morsmål

Barn tilegner seg nye språk hvis de trenger flere språk for å kommunisere med følelsesmessige viktige personer (Høigård, 2013, s195)

Mange barn i dagens samfunn opplever at språket som brukes hjemme, er et helt annet enn det som brukes i storsamfunnet. Disse barna vil naturlig etter hvert få bruk for to språk for å fungere optimalt i hverdagen. Dette krever at de må bli tospråklige/flerspråklige. For å utvikle gode språklige ferdigheter i språkene, er de avhengig av å få rikelig anledning til å delta i samspill med personer som bruker både morsmål og andre språket. Det man ser kan bli problematisk for barna med flere språk er ikke at de har nettopp dette, men at de har et for lite språkmiljø på morsmålet sitt. For at et menneske skal videreutvikle sitt andre språk, som i mange tilfeller er norsk, må barnet få muligheten til å ha et grunnleggende godt morsmål. Om barnet har det, vil det bli enklere for barnet å utvikle andrespråket sitt. Her kommer i de fleste tilfeller familien og foreldrene inn som ledende rollemodeller.

Flerspråklighet som ressurs

For å få til dette i praksis er det avgjørende hvordan tilnærming vi som personal har til mangfoldet i samfunnet. Vi må se det språklige, kulturelle og etniske mangfoldet blant barn, foreldre og personale som en normaltilstand, slik blir mangfoldet en del av helheten i barnehagen. Vi må ivareta barns rett til å være annerledes i et fellesskap. Samtidig som vi

tilrettelegger for at de barn med minoritetsspråklig bakgrunn blir organisert som en del av barnehagens ordinære virksomhet.

Ved å la kulturelt og språklig mangfold være en integrert del av barnehagens pedagogikk, innhold og organisering kan vi se på mangfoldet som en ressurs. Alle ulike perspektiv gis verdi i fellesskapet vi skaper. På denne måten vil vi la alle synspunkter, verdier, bakgrunner og ferdigheter komme fellesskapet til gode. *Og sammen skaper vi en felles og mangefasettert plattform alle kan identifisere seg med. Dette er for oss grunnlaget for videreutvikling av arbeid med språk i barnehage.*

Samarbeid

Foreldresamarbeid

Det er ingen hemmelighet at når det å være i et ressurssterkt språklig miljø oppleves som verdifullt for den voksne, vil også barna oppleve dette positivt. Så ved å gi barn, foreldre og ansatte anerkjennelse og innblikk gjennom planer, organisering og innhold i barnehagen vil deres bakgrunn og ressurser synliggjøres som en del av barnehagens ordinære virksomhet. *Et verktøy vi i Lekekroken barnehage bruker som en grunnstein i vårt samarbeid med foreldre i barnas språklige utvikling er pedagogisk dokumentasjon.* Gjennom synlige plakater og ulike prosjektbaserte fysiske resultat av hva barna har laget, som tegninger, tekster, bilder og video synliggjør vi barnas språklige arbeid til foreldrene. Vi viser at barnas stemme blir hørt og at foreldrene vil få innsyn i barnas språklige prosesser.

Det å være foreldre innebærer å kjenne barna sine på unike måter og være barnets forankring i livet. I arbeid med språket er det vår oppgave å møte foreldre med respekt, tillit og anerkjenne deres foreldreskap slik at vi kan man skape en plattform for et godt samarbeid i forbindelse med barnas språklige utvikling.

Det er større og større fokus på barnehagen som en meningsskapende møteplass. Dette innebærer blant annet at barnehagen er et sted som skal muliggjøre dialog. Den beste dialog man kan skape er maktfri og likeverdig. Denne dialogen har et personlig språk og alle bidrag lyttes til og anerkjennes. For å skape disse dialogene må vi møte foreldre i uformelle situasjoner som daglig kontakt ved henting og bringing. Og i formelle situasjoner som foreldremøter, foreldresamtaler og samarbeidsutvalg.

Oppstartssamtale og oppfølging

Nye foreldre får tilbud om førstegangssamtale i løpet av de første dagene barnet går i barnehagen.

Det er viktig for oss med et godt foreldresamarbeid, slik at vi kan bli godt kjent med barnet. Til denne samtalen er det viktig at foreldrene tenker gjennom hva som er spesielt viktig for oss i barnehagen å vite om barnet. Slik at barnet kan ha det best mulig hos oss.

Alle foreldre får tilbud om 2 foreldresamtaler i løpet av året, en på våren og en på høsten. Her har vi fokus på barnet og ønsker å utvide vårt samarbeid med hjemmet. Ønsker

foreldrene samtaler utover dette, er det selvfølgelig bare å ta kontakt med pedagogisk leder på avdelingen der barnet har plass. Vi har med praksisfortellinger og observasjoner fra barnets hverdag til hver foreldresamtale, slik at vi sammen blant annet kan diskutere og reflektere over barnets språklige utvikling i barnehagen og i hjemmet. Praksisfortellinger er skriftlige observasjon av hverdags situasjoner, og den er gjort av personalet for å reflektere over barnets språklige utvikling.

Språkstimulerende arbeid

For alle mennesker i hele verden har språket tre hovedfunksjoner: språket brukes til kommunikasjon, brukes som redskap for tenkning og læring og sist men ikke minst så gir det en opplevelse av tilhørighet og identitet.

Barnets språklige utvikling

Tabell med utgangspunkt i fagområdet kommunikasjon, språk og tekst fra Rammeplan for barnehagens innhold.

<i>1-2 åringen</i>
Bli kjent med pekebøker Se på bilder, snakke om de Sette ord på dagligdagse handlinger, og ulike ting. Synge bevegelsessanger
<i>2-3 åringen</i>
Bli lest for (enkle tekster), og fortalt rim og regler. Synge Spille dyrelotto (lære dyrenavn) Sette ord på og samtale om navn på dagligdagse gjenstander Snakke om følelser og sette ord på dem
<i>3-4 åringen</i>
Bli lest for og fortalt rim, regler dikt og eventyr Spille lotto (lære begreper) Tulle og tøyse med ord

Bruke pc og bli kjent med den
<i>4-5 åringen</i>
Bli lest for og bruke rim, regler, dikt, eventyr, fortellinger, sanger, samtaler
Bruke tekstskaping, spille lotto, memory spill
Få kjennskap til sin egen bokstav
Leke med bokstaver og tall
Leke rollelek
Bruke rytme i ord
Bruke pc og bli kjent med den
<i>5-6 åringen</i>
Lese fortsettelsesbøker
Spille spill med spilleregler
Fortelle vitser, leke med rimord
Lære bokstaver og tall
Tekstskaping
Opptre, snakke høyt foran andre
Bruke pc og bli godt kjent med den

Barnets utvikling av de andre språkene

Språket er menneskets viktigste hjelpemiddel for å kommunisere med verden. Men hakk i hel kommer viktigheten av alle våre andre uttrykk. Alle disse språkene som vi ikke bruker verbalt, men med våre sanser. Her har barna en fordel i sin utfoldelse, utforskning og opplevelse av verden. Vi i Lekekroken barnehage ønsker å jobbe ut i fra Reggio Emilias grunnlegger Loris Malaguzzi grunnsyn når han sa *at alle barn er født med 100 språk men frarøves 99*. Med dette mener han alle de estetiske språkene og arenaene vi kan møtes i. Denne typen pedagogikk velger å utvide de ulike språkene mennesket uttrykker seg på – visuelt språk, matematisk språk, vitenskapelig språk osv. Reggio Emilia henviser til de ulike måtene barnet (mennesket) fremstiller, kommuniserer og uttrykker tanken på gjennom ulike medier og symbolsystemer. Her ønsker vi i Lekekroken barnehage å synliggjøre de poetiske språkene (musikk, dans, forming, sang og fotografi) som universelle språk for oss alle på

tross av våre ulikheter. Med dette som utgangspunkt, har vi i barnehagen alle barns interesser og opplevelsesverden i fokus. Med et slikt tankesett har vi muligheten til å skape godt miljø for språkarbeid og språk for hvert enkelt barn, samt knytte dem til samhandling og lek i barnehagens hverdag.

Det fysiske rommet

Det fysiske miljøet i barnehagene innebærer møblering og innredning. Dette er på grunn av bidraget det gir barnas universelle læring, velværet og den estetiske erfaringen det tilbyr, evnen det fysiske rommet har til å uttrykke verdier, ideer, bilder og følelser. Samt kapasiteten rommet har til å tillate, oppmuntre og utdanne/utvikle blick, utforskning og sensibilitet.

Det grunnleggende språket i hverdagen

- Gjennom rutinene i barnehagen ser vi at under påkledning og måltid er det gode samtaler og opplevelser mellom barna. Her er det stor begrepslæring. Vi jobber med begrepslæring i hverdagssituasjonene, slik at man kan gjøre konkretene vi kan se, ta og føle på til abstrakt gjennom ordene våre.
- Ved bruk av sang og musikk kan barna bli tryggere på ord og begrep som tidligere er ukjent for dem i språket. Sangen og musikken får barna til å bruke ord og begrep som de ellers ikke har i sitt vokabular. Gjennom å repetere, herme og bruke bevegelser i musikken så øver barna seg på vanskeligere og nye begrep.
- Barns møte med bøker er verdifulle. Gjennom leseaktiviteter utvikler barna sin språkkompetanse. Barna blir trygge på å kunne bruke språket som et hjelpemiddel for å sette ord på tanken.
- Det er viktig for barna å få bygge på sine ferdigheter, få muligheten til å være ekspert på seg selv og få rom til å stimulere alle sine sanser for å finne fram til sitt eget uttrykk. På denne måten får barna mulighet til å sette ord på spontane inntrykk og meninger.
- Samtalene barna har mellom hverandre og oss voksne er en grunnleggende aktivitet for språktilegnelse og læring. De spontane, uformelle samtalene finner sted hvor som helst og når som helst i løpet av barnehverdagen.

Språkgrupper

Det som er avgjørende for barnet som skal utvikle sitt morsmål eller andrespråk, er at barnet får muligheten til å danne et stort og godt ordforråd. Barna i barnehagealder må få førstehåndserfaringer i stor grad på morsmål og andrespråket, og på denne måten kan de utvikle gode begreper som er flettet sammen med følelser og assosiasjoner.

Det er gjennom førstehåndserfaringer vi lærer begreper. For barn som muligens ikke forstår forklaringen den voksne gir, opplever det å lære nye begreper som vanskelig. Her kommer den pedagogiske dokumentasjonen som et nyttig språkligverktøy i mindre språkgrupper. Ved å fange øyeblikk, prosesser og situasjoner kan man sammen bruke bilder for å reflektere sammen over både begrep, forståelse og hukommelse.

Ved å ta med ulike språkverktøy inn i mindre språkgrupper kan man hjelpe barna i de situasjonene de trenger ekstra øvelse eller veiledning. Dette innebærer hos oss blant annet øvelse i munnmotorikk, begrep, setnings oppbygging og øvelse i å føre dialog med andre. Her bruker vi verktøy som Memory spill, Lotto spill, gjøre konkrete abstrakt og andre ferdigstilte verktøy som snakkepakken, samtalekort og språkspill.

Lek

Språk i barnas lek er nok en av de aller viktigste læringsarenaene for språkutvikling. Leken er den dominerende delen av barnehagehverdagen. Barna uttrykker tanker, følelser og ønsker. Barna går inn i roller, planlegger, diskuterer og argumenterer. Barna håndterer konflikter og inngår i relasjoner. Gjennom leken kan barna lytte til og lære av hverandre.

Barna skal gjennom barnehagedagen få være aktiv i egen læring. Barnet skal få være ekspert på egne oppfatninger og historier. Barnet skal få fortolke virkeligheten selv. Vi skal hjelpe barnet å se muligheter, ikke begrensninger. Med dette som grunnlag kan barnet få muligheten til å se sine språklige ferdigheter og bygge dem videre til en opplevelse av språklig mestring. Gjennom vårt arbeid i barnehagen skal barna få danne egne meninger og deretter ta valg. For oss i Lekekroken er det avgjørende at gjennom pedagogiske prosesser med utgangspunkt i leken skal barnet få mulighet til å bruke og tid til å skape språk.

Lek og samvær er en viktig læringsarena for alle barn. Spesielt uformelt sammen med andre barn. Vennskap på tvers av språk er viktig og kan ha en avgjørende rolle i språkutviklingen, både morsmål og andrespråket. Her har barna i alderen 2-4 år en stor fordel. Her handler leken i større betydning enda av handling og konkrete gjenstander som tydeliggjør hva leken dreier seg om. Regelleken regnes som den leken flerspråklige barn lærer best i, dette er på grunn av det begrensede ordforrådet som trengs til en regellek, som går relativt lett å lære seg.

Ved å være oppmerksom og bevisst om vår kunnskap som barnehage om hvorfor og hvordan man kan stimulere til språkutvikling gjennom lek som egenart, samt de ulike typer lek og deres påvirkning av språkutviklingen til barnet, kan barnehagelæreren tilrettelegge for og støtte opp under en god språkutvikling.

Kildehenvisning

Aarre, Tone og Kari Blom (2012): Samfunnet i barnehagen og barnehagen i samfunnet, Fagbokforlaget, Oslo.

Gjervan, Marit (red.): Temahefte om språklig og kulturelt mangfold. Kunnskapsdepartementet 2006.

Kan lastes ned fra:

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290160-temahefte_om_spraklig_og_kulturelt_mangfold.pdf

Høigård, A. (2013) Barns språkutvikling muntlig og skriftlig, 3. utgave, universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2011). Rammeplan for barnehagens oppgaver og innhold.

Tilgjengelig fra:

<http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/Rammeplan-for-barnehagens-innhold-ogoppgaver/>

